

VAJDA LAJOS

1908-1941

PASZTELL MASZK 1937-1938

PAPÍR, KOLLÁZS 44 x 30 CM

JELZÉS NÉLKÜL

HÁTOLDALÁN: GALERIE PAUL FACHETTI PÁRIZS
ÉS GALERIE SCHLÉGL ZÜRICH TULAJDONOSI
ADATOK

KIÁLLÍTVA:

PÁRIZS, LAJOS VAJDA-PAUL FACHETTI KIÁLLÍ-
TÁS, 1968. (REPR. SZ.N.)

ZALAEGERSZEG, VAJDA LAJOS (1908-1941)
EMLEKKIÁLLÍTÁS, 1983. (REPR. NO. L 62.)

IRODALOM:

VAJDA LAJOS EMLÉKKÖNYV. BUDAPEST, 1972.
KEMÉNY KATALIN: ARC-MASZK-IKON. JANUS
PANNONIUS MÚZEUM ÉVKÖNYVE 30-31.
(1985-1986). Pécs, 1987. 359-380.

MÁNDY STÉFÁNIA: VAJDA LAJOS. BUDAPEST,
1983. OEUVRE KAT. 1938/52

A KOLLÁZS A 20. SZÁZADI MAGYAR MŰVÉSZET
EGYIK LEGKIVÁLÓBB, LEGMEGHATÁROZÓBB FES-
TŐJÉNEK FŐ MŰVEI KÖZÜL VALÓ. A FESTMÉNY -
MINT AZT A FENTI ADATOK IS MUTATJÁK -, NEM
TARTOZIK VAJDA LAJOS ISMERETLEN MŰVEI KÖ-
ZÉ, BÁR MINDEZIG A LAPPANGÓK KÖZÖTT
TARTOTTA SZÁMON A SZAKIRODALOM, CSAK FE-
KETE-FEHÉR REPRODUKCIÓBÓL VOLT ISMERT.

VAJDA 1937-1938-BAN, AZ IKONOS PERIÓ-
DUS FOLYTATÁSAKÉNT FESTETTE MASZKJAIT. EZ
A MŰ IS EBBŐL AZ IDŐSZAKBÓL VALÓ. MÁNDY
STÉFÁNIA 1938-RA DATÁLJA MONOGRÁFIÁJÁ-
BAN, AHOL A VIRÁGMASZK, MASZK FEHÉR KON-
TÚRRAL ÉS A ZÖLD BOHÓCMASZK LEGKÖZE-
LEBBI TESTVÉREI. A FESTMÉNY HÁTOLDALÁN
SZEREPLŐ ADATOK SZERINT 1938-NÁL KORÁBBI,
PAUL FACHETTI A HOZZÁ KERÜLT 1937-ES MŰ-
VEK 9. SORSZÁMÁVAL LÁTTA EL.

AZ 1937-1938-AS MASZKPERIÓDUS A PÁRI-
ZSI FOTÓMONTÁZSOKBÓL FEJLŐDÖTT KI. MÁR A
MONTÁZSOKKAL A JELLEGZETES VAJDAI TÉMA
FELÉ FORDULT A MŰVÉSZ. A VILÁG DOLGAI ÖSZ-
SZEKEVEREDTEK ÉS AHHOZ, HOGY A VILÁG EGY
ÚJ, JOBB ÉS IGAZABB KONTEXTUSBAN ÚJRAFELÉ-
PÍTHETŐ LEGYEN, SZÉT KELL BOGOZNI AZ ÖSSZE-
KUSZÁLÓDOTT SZÁLAKAT, LE KELL HÁNTANI A RÉ-
TEGEKET, MEG KELL TALÁLNI IGAZI HELYÜKET -
VALLJA VAJDA A FOTÓMONTÁZSOK DARABJAI-
VAL. ARRA BUZDÍT, HOGY EMELKEDJÜNK FELÜL A
KÁOSZÓN, NE ELÉGEDJÜNK MEG A VALÓSÁG
ÖSSZEFÜGGÉSTELENségÉNEK TUDOMÁSULVÉTE-
LÉVEL. A KOLLÁZSOK ÖSSZEVISSZASÁGÁBAN A
VILÁG MÁSIK, MASZK-ARCA ELLEN TILTAKOZIK.
UGYANEZ A GONDOLAT ÖLTÖTT TESTET A MASZ-
KOKBAN IS.

A MASZK, MASKE, MASQUE SZÓ A KÜLÖNBÖ-
ZŐ, MÁSIK ARCOT JELENTŐ SPANYOL MASCHERA
SZÓBÓL ALAKULT KI. A MASZKOKKAL A NAGYSZA-
BÁSÚ VÍZIÓK, FÉLELMETES SZÖRNYLÁTOMÁSOK,

NYOMASZTÓ, IJESZTŐ SZORONGÁSOK ÖLTENEK
TESTET. ŐSI FÉLELMEK TÜKRÖZÖDNEK BENNÜK,
A LEPLEZETLEN BORZALOM KÖZVETÍTŐDİK ALTA-
LUK. A MŰVÉSZ VÉDEKEZÉSI ESZKÖZE A
TÉBOLYBA KERGETŐ FÉLELEM ELLEN, LEFESTÉSE
E LÁTOMÁSOKNAK. A MASZKOK RÉTEGEI LEG-
MÉLYÉN OTT VANNAK AZ ARCOK, ÉS A FESTŐ
EZEKET KIVÁNJA MEGTALÁLNI. KÜLÖNÖSEN
NEHÉZ FELADATRA VÁLLALKOZIK, HISZEN A 20.
SZÁZADBAN A MASZK ÖSSZENŐ AZ EMBER-
ARCCAL. A MASZK FELVESZI AZ EMBERARC
TULAJDONSÁGAIT ÉS MEGPRÓBÁLJA ELFOJTANI
AMAZT. E TÖREKVÉS KÖVETKEZMÉNYE A TORZ,
GROTESZK ÁLARC, AMELYTŐL, A MŰVÉSZ
ÜZENETE SZERINT, MEG KELL SZABADULNI. AZ
EREDETI SZEMÉLYISÉG NEM SZŰNIK MEG
TELJESEN A MASZKBA BÚJÁSSAL, DE ÁTALAKUL,
ÉS HA MÉG NEM VÁLTOZOTT BÁLVÁNNYÁ,
VISSZAHOZHATÓ. A 20. SZÁZAD EMBERÉT
KÜLÖNÖSEN VESZÉLYEZTETI AZ IS, HOGY A
MODERN EMBER ARCA KETTŐS, JELEN VAN AZ
EMBERARC, A MASZK ÉS A KETTŐ EGYÜTTESE AZ
ÉN. A PRIMITÍVEKTŐL KÖLCSÖNZÖTT MODERN
MASZK ELTAKARJA AZ EGYEDIT ÉS AZ
ARCHÉTIPIKUST KÖZVETÍTI KIFELÉ. A MASZK NEM
AZ EGYÉNI LÉLEK TÜKRE, HANEM A KÖZÖSSÉGÉ. A
MASZK VÉDELEM IS. A MASZK ELREJTI AZ ARCOT,
NEM ENGEDI TITKAI LÁTHATÓVÁ VÁLÁSÁT. A
VESZÉLY ABBAN REJLIK, HOGY AZ EGYÉNI LÉLEK
KILÉP ÖNMAGÁBÓL ÉS FELOLDÓDIK A KÖZÖS-
SÉGIBEN, HOGY SOHA TÖBBÉ ÖNMAGA NE LE-
HESSEN. AZ UNIVERZÁLIS LÉTRE TÖREKVÉS AZ
EGYEDISÉG ELVESZTÉSÉT IS JELENTHETI, PEDIG
AZ EGYEDISÉG AZ, AMI MEGSEMISÍTHETETLEN.
A MASZK A MINDENHATÓSÁGI VÁGY. KÍSÉRTÉS,
HISZEN A MEGSEMISÜLÉS VESZÉLYE FENYEGETI.
A BORZALMAT, A REMÉNYTELENséGET, ŐRÜLETET
SUGALLÓ ARCSZERŰ, DE AZ EMBERI ARCOT CSAK
FORMÁJÁBAN IDÉZŐ MASZKOK A SZÁJ ÉS KÜLÖ-
NÖSEN A SZEMNYÍLÁS HÉZAGAIVAL NÉMI RE-
MÉNYT IS KELTENEK. A MŰVÉSZ AZZAL TUDJA LE-
GYŐZNI VÍZIÓIT, HOGY A MASZKARCOK SZEMEIN
KERESZTÜL A MÉLYBEN REJTŐZŐ EMBERARC, A
BELÜLRÉ KERÜLT KOZMOSZ FELÉ TUD FORDULNI.
EL TUDJA HINNI ÉS HITETNI, HOGY EZEKBE AZ
ÜRES SZEMEKBE NEM CSAK A VILÁG TÜKRÖZÖ-
DİK, DE A VILÁG OLYAN IS, AMILYENNEK A MASZK
MÖGÖTTI ÉN SZEME LÁTJA. VAJDA A MASZKOK-
KAL AZT BIZONYÍTTJA, HOGY AZ IJESZTŐ, FÉLEL-
METES, KILÁTÁSTALANSÁGOT SUGALLÓ MÉLYBEN
EGY TISZTÁBB, ŐSIBB LÉTFORMA REJTEZIK, AMI
ELÉRHETŐ, HA KERESSÜK.

VAJDA LAJOS VÍZIÓI RÉSZBEN BETEGSÉGE,
RÉSZBEN KORA SZÜLŐTTEI. AZ 1937-1938-
BAN PAPÍRRA VETETT ÜZENETEK - KÖZÖTTÜK EZ A
KÜLÖNLEGES SZÍNVARIACIÓJÚ ÉS SAJÁTOS KOL-
LÁZSTECHNIKÁVAL KÉSZÍTETT, FEHÉR KONTÚRÚ
PASZTELLÜZENET -, A KÖVETKEZŐ ÉVEK MÉG DRÁ-
MAIBB HANGÚ KIÁLLTÁSÁIT VETÍTI ELŐRE. AZ
UTOLSÓ PERIÓDUS SZÜRREALISTA ALAKZATOKAT
LÁTTATÓ, FEKETE-FEHÉR TUSRAJZAI A MASZKOK-
BAN MEGJELÖLT FELADATOT TELJESÍTIK, A SAJÁT
MASZKJUKBÓL VALÓ KIBONTAKOZÁSÉRT KÜZDE-
NEK.

M.V.